

УДК 069:7(477-25) (091)

Олександр Павлик
(Переяслав-Хмельницький)

ВІДОБРАЖЕННЯ СТАНОВЛЕННЯ КИЇВСЬКОГО ХУДОЖНЬО-ПРОМИСЛОВОГО ТА НАУКОВОГО МУЗЕЮ НА СТОРІНКАХ «АРХЕОЛОГІЧНОГО ЛІТОПISУ ПІВДЕННОЇ РОСІЇ»

У статті йде мова про початок діяльності Київського художньо-промислового та наукового музею на початку ХХ ст., про основні програмні положення музейного закладу, про діяльність його фундаторів, про поповнення фондів пам'ятками старовини та короткий опис цих пам'яток, історію виникнення ідеї про започаткування музею та його діяльність в перші роки після відкриття.

У ході дослідження вдалося з'ясувати, що музей не міг самостійно себе забезпечувати експонатами та фінансами. Ця ситуація не доходила до критичної тільки завдяки меценатам, які надавали кошти для діяльності музею та купівлі експонатів у колекціонерів. Фонди поповнювалися і за рахунок подарунків від науковців, та заможних людей, які таким чином робили важливий внесок у розвиток музею. Першим директором був М.Ф. Біляшівський, працював з ним В.В. Хвойка – два науковці-археологи, які стали на тяжкий шлях збирання експонатів для музею та організації його роботи.

Часопис «Археологічний літопис Південної Росії» широко відображав на своїх сторінках перші кроки у становленні Київського художньо-промислового та наукового музею.

Ключові слова: експонат, колекція, музей, меценат, відділ, історія, археологія, етнографія.

Збереження пам'яток старовини є актуальною проблемою сьогодення. Велику роль у справі збереження пам'яток минулого відграють музеї та різні товариства. Окрім їх збереження, важливим є їх демонстрація широким колам зацікавлених людей з метою підвищення культурного та інтелектуального рівня населення. Роль музеїв у цьому випадку важко переоцінити.

Музейна справа України набула широкого поширення у кінці ХІХ – на поч. ХХ ст. Серед перших таких установ варто відзначити Городецький музей барона Ф.Р. Штейнгеля, Лубенський музей К. Скаржинської, Херсонський археологічний музей, Київський художньо-промисловий та науковий музей імені імператора Миколи Олександровича. Справжньою перлиною в цьому списку є Київський музей, який відгравав і відіграє значну роль на ниві музейної роботи Російської імперії, Радянського Союзу, України та й цілого світу.

Порівняно з іншими великими містами Європи, у Києві музейна справа почала розвиватися з невеликим запізненням. Коли у Європі була ціла мережа музейних установ різного спрямування, у столиці нашої держави було кілька музеїв, та й ті при наукових товариствах та навчальних закладах, і охопити широке коло людей вони не могли фізично.

Першим Директором та фундатором Київського музею був Микола Федотович Біляшівський, який одночасно очолював часопис «Археологічний літопис Південної Росії». Звісно ж він всіма можливими засобами намагався привернути увагу до діяльності музею – як наукові кола, так і звичайного обивателя. Повідомлення про розвиток та діяльність музею широко відображалися на сторінках часопису.

Метою даної статті є висвітлення відображення діяльності Київського художньо-промислового та наукового музею на сторінках часопису «Археологічний літопис Південної Росії».

Життя та діяльність М.Ф. Біляшівського досліджувалась науковцями різних поколінь, його сучасники: Д.І. Багалій [12], А. Винницький [13], С.О. Єфремов [15], П.П. Курінний [21], В.Г. Ляскоронський [22], Д.М. Щербаківський [26], вшановуючи пам'ять Миколи Федотовича Українська Академія наук присвятила йому випуск «Короткого звідомлення Всеукраїнського археологічного комітету» за 1926 р. Серед сучасних досліджень діяльності М.Ф. Біляшівського варто відзначити праці А.Ф. Примак [12] та Л.В. Дідух [23]. Так, С.Р. Кілієвич висвітлила діяльність вченого на ниві вітчизняного музейництва, зокрема на посаді директора Київського міського музею, вплітаючи її в біографічну канву [16].

До 100-річчя заснування Національного музею історії України в українських часописах з'явилася низка статей Н.Г. Ковтанюк, Г.М. Шовкопляс, С.Р. Кілієвич, Т.К. Рязанової, присвячених цій події [17; 18; 19; 24]. У них в контексті історії цього закладу розглядається і внесок М.Ф. Біляшівського у створення і організацію музею, його виставкової та експозиційної роботи.

Основним джерелом даного дослідження власне і є журнал «Археологічний літопис Південної Росії». З 1899 р. й протягом 1900 та 1901 рр. у журналі «Київська старовина» був заснований особливий розділ під назвою «Археологічний літопис Південної Росії». Через тісні рамки цей розділ носив характер лише обмеженої хроніки. У період з 1903 по 1905 рр. «Археологічний літопис Південної Росії» існував уже як самостійне видання.

Думка про необхідність загальнодоступного міського музею у Києві набула більш виразних обрисів наприкінці XIX ст. У цьому плані Київ запізнівся порівняно з деякими іншими містами, навіть малими, як європейської, так і азійської частини Російської імперії, де вже давно існували обласні музеї різних спрямувань: культурно-історичні, природно-історичні та художні.

При визначенні спрямування діяльності Київського музею старовини та мистецтв брався до уваги іноземний досвід, де існували природно-історичні, історичні та археологічні, етнографічні, вишуканих мистецтв і художньо-промислові музеї.

Для втілення у життя планів потужного музейного будівництва треба було створити творчий колектив, віднайти великі кошти, проявити незламну силу волі, щоб подолати всі труднощі та перешкоди на шляху до поставленої мети. М.Ф. Біляшівський виявився саме такою особою, в якій щасливо поєднався талант вченого та великого організатора. У перше десятиліття свого існування музей мав лише двох наукових співробітників – директора М.Ф. Біляшівського і завідувача археологічного відділу В.В. Хвойку [14, с. 119–120].

Повернувшись з Варшави до Києва, М.Ф. Біляшівський зразу ж активно долучився до організації музейного закладу. Варто зауважити, саме в його особі вітчизняні науково-культурні кола вбачали найактивнішого поборника цієї справи. Ще 1899 р. голова МАТ графиня П.С. Уварова у своєму листі до голови Товариства старожитностей і мистецтв Б.І. Ханенка рекомендувала М.Ф. Біляшівського на посаду директора музею: «Думаю о музее и, весьма интересуясь его будущим ростом и устройством, мне приходит на мысль рекомендовать вам в директоры музея Николая Федотовича Беляшевского ... человека молодого, подвижного, знающего... Мне думается, что он был бы вам сподручен и пригоден...» Цього ж року його було обрано членом правління Товариства, яке безпосередньо займалося створенням музею у Києві. На своєму засіданні Правління доручило Миколі Федотовичу «...выработать положение для музея и представить оно на рассмотрение...» [14, с. 119–120]. У 1900 р. М.Ф. Біляшівський склав та опублікував програму Київського музею старожитностей і мистецтв. Згідно з нею в музеї передбачалося організувати відділи антропології, археології, історії, з підрозділами на пам'ятки доісторичні та історичні, етнографії, художній і художньо-промисловий, а також бібліотеку та археологічний архів [2, с. 31–38]. Всі відділи музею мали бути між собою тематично пов'язані, а матеріали висвітлювали історію і культуру України від найдавніших часів до кінця XIX ст. Ця програма музею, заснована лише на наукових принципах, передбачала,

зокрема, і експозиційне розміщення матеріалу проводити лише за науковою системою. Такі експозиції отримали назву систематичних.

Вони давали змогу прослідкувати певні генетичні зв'язки між групами предметів, спільність їх походження тощо. Також передбачалося ведення суворого обліку експонатів за допомогою «Інвентарних книг» та створення у найближчій перспективі каталогів відділів. Загалом же Микола Федотович, використовуючи практику музейного будівництва, запроваджену раніше в с. Городок на Волині, розглядав роботу новоствореного музею доволі широко, прагнучи охопити територію майже всього Південно-Західного краю Російської імперії, але в рамках усталених програм для будь-яких провінційних обласних музеїв, основними завданням яких він вважав просвітництво та наукову діяльність.

19 лютого 1902 р. Правління обрало Миколу Федотовича директором музею [14, с. 120], а урочисте відкриття експозиції музею відбулося аж у 1904 р. Тоді він отримав назву Київський художньо-промисловий і науковий музей імені Государя Імператора Миколи Олександровича.

Основне місце в музеї займав історичний відділ. Це було зумовлено багатоміковою історією Києва та незліченною кількістю пам'яток, які були знайдені археологами та місцевими жителями і незаслужено пилилися в приміщеннях археологічних товариств, або були надбанням приватних збірок.

В «Археологічному літописі Південної Росії» у замітці «К вопросу о программе Киевского Музея Древностей и Искусств», Микола Федотович поділився планами на майбутнє щодо формування експозиції музею загалом, та кожного відділу зокрема [2, с. 31–38]. Ще до відкриття музею був зроблений вагомий внесок у його експозицію, придбана у В.В. Хвойки колекція пам'яток кам'яного віку і перехідного етапу від каменю до заліза. Також був розпочатий активний збір зразків мистецтва грецьких чорноморських колоній, предметів епохи переселення народів, язичницького та християнського періодів та пам'яток давньоруського часу. Багато з цих експонатів потім зайняли своє місце в історико-археологічному відділі, деякі з них перейшли до художнього відділу музею. Прикладаючи до організації історичного відділу величезні зусилля, М.Ф. Біляшівський намагався зробити зразок, який мав лягти у основу загальної організації музею.

Ось як Микола Федотович характеризує експонати, які надходили до історико-археологічного відділу: *«Следя за совершенствованием тех или других предметов на целом протяжении веков, следя за успехами в их изготовлении, мы замечаем также как все с большей и большей силой проявляется на них и то стремление к красоте, которое инстинктивно чувствовалось уже человеком каменного века, имеющем в своем распоряжении для проявления этого лишь кусок кости да комок глины. Постепенно совершенствуясь, это чувство красоты еще в очень отдаленные от нас времена приблизилось к современному пониманию искусства. Не отвлекаясь в сторону, не выходя за пределы нашей области, мы можем указать на образчики искусства греческих черноморских колоний, на некоторые предметы эпохи переселения народов, наконец, на памятники княжеской эпохи. Все это можно будет найти в историко-археологическом отделе и все это служит естественным переходом к чисто художественному отделу»*. Ми бачимо з яким захопленням М.Ф. Біляшівський говорить про музей та експонати, як поєднує між собою різні відділи, утворюючи, таким чином, єдиний музейний комплекс [2, с. 34–35].

У тісному зв'язку з історичним та художнім йшов також художньо-промисловий відділ: *«Если мы примем в соображение, что в давнее время искусство носило, главным образом, прикладной характер, то отсюда ясно, что исторический отдел музея, заключаая образчики подобного рода, этим самым составит как бы часть художественно-промышленного отдела...»*. В етнографічному відділі Микола Федотович робив ставку на зовнішній, матеріальний бік народного життя. Бібліотека була важливим додатком до всіх відділів, оскільки не всі з них мали достатню кількість експонатів і література заповнювала

цю прогалину, найбільше це стосується художнього відділу за допомогою фотографій картин та створення альбомів.

Наповнення фондів музею було надзвичайно важливим для Київського музею старовини та мистецтв. Вагомий внесок у цю справу зробили відомі на той час меценати, серед яких Б.І. Ханенко, Н.Я. Тарновська та інші. Велику кількість цінних речей передавали родичі померлих дослідників та колекціонерів. Вже у січні 1900 р., за 4 роки до відкриття, Н.Я. Тарновська передала музею колекцію старовини, яка залишилась їй у спадок від покійного брата Н.Я. Тарновського. Збірка складалася з 25 вітрин та чотирьох скринь із пам'ятками старовини, 26 посудин – всього 709 одиниць та 339 монет [1, с. 13]. Влітку 1901 р. у Київський музей старовини та мистецтв передали колекцію померлого Є.А. Зноско-Боровського, вона складалася з 356 номерів, які в свою чергу вміщували до 1500 окремих предметів. Покійний Є.А. Зноско-Боровський, у співпраці з Є.І. Шплінською, протягом багатьох років проводили розкопки, в основному, у Канівському повіті. Більшість предметів колекції були з особистих розкопок Зноско-Боровського, також були додані кілька випадкових знахідок. Майже всі предмети знайдені у Канівському, Черкаському та Київському повітах Київської губернії та Переяславському і Золотоніському повітах Полтавської губернії. Колекція була досить цілісною та цікавою. Ще більш цінною збірка була по складу предметів: переважна їх більшість відносилася до скіфо-сарматської епохи, предмети були як місцевого виробництва, так і привозні греко-римські. Особливо цінними були знахідки, викопані із кургану кочівників, який знаходився біля с. Ковалі Канівського повіту: скелет знаходився у дерев'яній домовині, по обидва боки якої лежали два кістяки коней; біля покійника знайдено повне озброєння: залізний шишак із захисною сіткою позаду, залізна маска з бронзовими вухами (це скоріш атрибут поховального обряду), залізна кольчуга, окислена ще в той час, коли тіло не розклалося, так що складки кольчуги огинають форми тулуба, комір кольчуги трохи відгорнутий, припіднята і нижня частина з лівого боку – тут висіла частина шаблі; тут же були: стремена, наконечники списа та стріл, залізна бойова сокира та ін.; характер предметів цього поховання вказує на XII–XIII ст. До всіх розкопок велись щоденники, які також поступили в музей, і взагалі колекція була у зразковому стані [4, с. 169].

Варто відзначити пожертвувану музею А.Н. Терещенком цінну колекцію зі слов'янського могильника біля с. Броварки Гадяцького повіту Полтавської губ., розкопаного С.А. Мазаракі та В.В. Хвойкою. Могильник був датований VIII–IX ст. Всіх предметів надійшло близько 400. В основному це жіночі прикраси, виготовлені зі срібла [5, с. 64–65].

Особливу цікавість становила подарована музеєві збірка російських монет С.В. Бодилевського. Ця колекція у майбутньому стала основою нумізматичного відділу музею. Сава Васильович Бодилевський був головою київських нумізматів. Він збирав свою колекцію протягом кількох десятків років, робив це з повним розумінням справи і, перебуваючи у похилому віці, розуміючи, що його колекцію можуть просто розтягти і продати, він подарував її Київському музеєві. До колекції входило 1384 екземпляри монет, не рахуючи паперових грошей. Починалася збірка гривнею київського типу, були дирхеми та велика кількість монет періоду царської Росії [6, с. 133–134].

Серед надходжень до музею велику цінність становив подарунок Олександра Миколайовича Терещенка та Єлизавети Михайлівни Терещенко, придбаний у зберігача музею В.В. Хвойки – велику кількість первісних речей із його останніх розкопок та пожертвуваних музею для розміщення в залі імені Миколи Артемовича Терещенка. Колекція охоплювала кам'яну добу та складалася з предметів палеолітичного періоду з розкопок на Кирилівській вулиці, серед яких особливо цікавий орнаментований бивень, також були предмети неолітичного періоду з місць поселень та т.зв. глиняних площадок. Цей подарунок доповнив і без того небідний археологічний відділ, який на той час був одним з найкращих у Російській імперії.

У 1903 р. музей, як і в попередні роки, отримав у подарунок дуже багато предметів, інколи цілі колекції. Надходження того року розподілялися по відділах наступним чином.

Археологічний відділ. Колекція предметів кам'яного (палеоліт та неоліт) та бронзового віків, збірка В. Хвойки – придбана на кошти, пожертвовані Єлизаветою Михайлівною та Олександром Терещенками, загальна кількість предметів – 300, вартість – 3500 карб.; колекція предметів скіфського періоду із розкопок А.А. Бобринського 1901 р. в Київській губернії, дар Імператорської археологічної комісії, кількістю 121 шт. та вартістю в 50 карб.; колекція предметів слов'янської епохи із розкопок В. Гезе в Київській губернії. Також музею було подаровано ще кілька дрібніших збірок старовини. Загальна кількість експонатів – 1388, при вартості в 3703 карб.

Історичний відділ. Надійшло набагато менше предметів – всього 23, на суму 1156 карб. Найціннішими були: парадна карета епохи Катерини II – дар Високопреосвященства Флавіана, митрополита Київського і Галицького, ряд старовинних предметів церковного призначення (ризи, хрести, ікони і т.д.) – подаровані А.М. Терещенком та В.Н. Ханенко, дуже цікава ікона «Деїсус» – дар С.П. Яремича, рідкісний меч XV ст., знайдений у м. Острозі, – дар Комісії, дві печатки XVIII ст. та ін.

Нумізматичний відділ. Він значно поповнився у 1903 р., завдяки Імператорській археологічній комісії та приватним особам. Загалом поступило 1743 екземпляри монет вартістю 315 карб. 50 коп.

Етнографічний відділ. Великою цінністю була етнографічна колекція з Київської, Полтавської та Чернігівської губ., зібрана на кошти А.М. Терещенка. У 1903 р. їх надійшло близько 400 од., вартістю 411 карб.

В художній відділ надійшло 14 експонатів – акварель від К. Трутовського на українські сюжети та акварель П. Соколова – подарунок Н.А. Шугурової, картина Васнецова «Євхаристія» та інші.

Художньо-промисловий відділ не міг похвалитися такими успіхами, кілька дрібних надходжень поповнили його фонд.

Бібліотека отримала 372 томи, на суму 877 карб. 75 коп.

Таким чином загальна кількість пожертвованих музею у 1903 р. предметів та книг складала 6350 од., на суму 8137 карб. 25 коп. [9, с. 58–60].

На урочистій церемонії відкриття 30 грудня 1904 р. виступало багато науковців, меценатів, офіційних осіб. Завідувач «Общества древностей та искусств» Б.І. Ханенко у своїй промові зауважив, що ідея створення музею виникла близько 1888 р. Ідея ця була природною. Край середнього Придніпров'я, для якого Київ був центром адміністративним, торгово-промисловим та науково-освітнім, ховав у свої землі та на поверхні багатства, які потрібно було зберегти від грабунку, відкрити суспільству для його просвіти та вивчити для науки.

Борис Іванович згадував: «1888 р. в Києві утворився невеликий гурток, до якого входили такі відомі на той час жителі як: Лашкевич, Петро та Феофан Лебединцеви, Лазаревський, Микола та Федір Терещенки, Бродський, Пясецький та професори Антонович і Прахов». Їх наради про облаштування громадського музею проходили у приміщенні Київської 2-ї гімназії, за відома та схвалення генерал-губернатора Дрентельна. Однак, він скоро помер і зібрання, які стосувалися створення музею, закінчилися, як написали у звіті деякі члени гуртка: «...по сведениям, собранным по губернии, в учреждении подобного рода нужды не представляется».

Питання про музей знову відновилося в 1894 р. київським віце-губернатором Д.С. Федоровим. Під особистим керівництвом генерал-губернатора графа А.П. Ігнатьєва утворився особливий комітет для збору пожертв на музей і для складання його плану. Цей організаційний комітет у підсумку і передав справу спорудження музею «Обществу древностей и искусств», яке на той час виникло в Києві [11, с. 249–253]. У 1895 р. у своєму листі Миколі Федотовичу у Варшаву В.П.Науменко написав: «Дело музея кажется

движется вперед, а потому и Вы должны стать, в надежде на скорое возвращение из лядской неволи, украинским администратором во главе – комбинация скажу я Вам!» [14, с. 120].

Місто надало ділянку під будівництво музею, з імперської казни виділено 100 тис. карб., від меценатів надійшло ще 143 тис., з яких 108 тис. карб. від сім'ї Терещенко. Проекти для будівництва музею надали такі відомі архітектори як Померанцев, Бойцов, Ніколаєв, Городецький та Голландський, останні два стали переможцями.

На церемонії відкриття Б.І. Ханенко підкреслював важливість музею у роботі по збереженню пам'яток старовини та популяризації історії в суспільстві.

З нагоди відкриття музею надійшли наступні пожертвування:

1) Від В.Н. та Б.І. Ханенків – збірка старовини Придніпров'я, яке складалося з колекції кам'яного та бронзового віків, греко-скіфської епохи, великого переселення народів, епохи слов'янської, в т.ч. колекція хрестів та образів перших часів християнства в Київській Русі. Також в дар музею були передані старовинні речі із грецьких колоній Чорноморського узбережжя та колекції єгипетських раритетів. Все зібране складалося більше ніж з 3000 номерів і оцінювалося в 71 тис. карб.

2) Від А.Н. Терещенко, Є.М. Терещенко та В.Н. Ханенко – збірка слов'янської старовини, яка складалася з 900 предметів, вартістю 1900 карб.

3) Від С.С. Могилевцева – збірка предметів слов'янського часу, які походили із розкопок та знахідок, зроблених у Києві та Київській губернії та склалися з 800 предметів, вартістю 1600 карб.

4) Від професора І.А. Линниченка – збірка скіфської старовини в 115 од. з його розкопок у Полтавській губ., вартістю 1000 карб.

5) Від Є.Н. Суріної – збірка монет та медалей її покійного чоловіка М.В. Суріна, колишнього члена правління Київської спілки старовини та мистецтв, кількістю 1291 екз., яка коштувала 500 карб.

6) Від А.Н. Терещенко – дев'ять ескізів та малюнків М. Врубеля вартістю 2000 карб. [10, с. 209–210].

Після офіційного відкриття музею в його організації відбулися зміни, перш за все варто відзначити облаштування нового художньо-промислового відділу. До того часу цей відділ не існував у музеї, через недостатню кількість експонатів, хоча і був у програмі поділу музею на відділи. Всі надходження, які були зразками художньої промисловості, розподілялися по іншим відділам. Коли в історичному та етнографічному відділах назбиралася вагома кількість експонатів, яка не вмщувалася в експозиції музею, то її частину було вирішено передати до художньо-промислового, в основному це були предмети, які не стосувалися історії та етнографії України. Невеликий за кількістю, але різноманітний художньо-промисловий відділ на своїх полицях зберігав срібний посуд, колекції фарфорових та скляних виробів різних часів, вироби із тканини та інші. Велику допомогу у формуванні фондів надали В.Н. та Б.І. Ханенки.

Як бачимо, часопис «Археологічний літопис Південної Росії» широко висвітлював всі аспекти життя Київського музею на початкових етапах його діяльності.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Археологическая летопись Южной России за 1900 г. – К., 1901. – № 1. – С.1–14
2. Археологическая летопись Южной России за 1900 г. – К., 1901. – № 3. – С.31–50.
3. Археологическая летопись Южной России за 1900 г. – К., 1901. – № 4. – С.51–72.
4. Археологическая летопись Южной России за 1900 г. – К., 1901. – № 9. – С.159–170.
5. Археологическая летопись Южной России за 1903 г. – К., 1904. – № 1. – С.1–86.
6. Археологическая летопись Южной России за 1903 г. – К., 1904. – № 2. – С.87–160.

7. Археологическая летопись Южной России за 1903 г. – К., 1904. – № 3–4. – С.161–282.
8. Археологическая летопись Южной России за 1903 г. – К., 1904. – №5. – С.283–349.
9. Археологическая летопись Южной России за 1904 г. – К., 1905. – № 1–2. – С.1–76.
10. Археологическая летопись Южной России за 1904 г. – К., 1905. – № 4–5. – С.127–228.
11. Археологическая летопись Южной России за 1904 г. – К., 1905. – № 6. – С.229–272.
12. Багалій Д.І. Записка про наукові праці М.Т. Біляшівського / Д.І. Багалій // Записки історично-філологічного відділу ВУАН. – 1926. – Кн. 9. – С.1–10.
13. Винницький А. Микола Теодорович Біляшівський. Його життя і музейна робота / А. Винницький // Записки історично-філологічного відділу ВУАН. – 1926. – Кн. 9. – С. 11–23.
14. Дідух Л.В. Академік М.Ф. Біляшівський у науковому, культурному та громадському житті України (кінець XIX – перша чверть XX ст.): Дис. канд. іст. наук: 07.00.01; / Л.В. Дідух // Нац. ун-т «Києво-Могилянська Акад.». – К., 2005. – 17 с.
15. Єфремов С. М.Ф. Біляшівський на громадській роботі / С. Єфремов // Записки історично-філологічного відділу ВУАН. - 1926. - Кн. 9. – С. 54–59.
16. Кілієвич С. Академік М.Ф.Біляшівський – засновник Державного історичного музею УРСР / С.Р. Кілієвич // Архіви України. – 1967. – № 6. – С. 21–28.
17. Кілієвич С. Академік М.Ф.Біляшівський – перший директор Національного музею історії України / С. Кілієвич // Київська старовина. – 1999. – № 4. – С. 80–86.
18. Ковтанюк Н.Г. На шляху становлення Національного музею історії України (з історії музею 1917-1924 рр.) / Н.Г. Ковтанюк, Г.М. Шовкопляс // До 100-річчя Національного музею історії України: З історії музею та його раритетів. – К.: ТОВ «ІІІ, Лтд», 1998. – С. 3–28.
19. Ковтанюк Н. Скарбниця історичної пам'яті України / Н. Ковтанюк, Г. Шовкопляс // Київська старовина. – 1999. – №4. – С. 63-80.
20. Коротке звітлення Всеукраїнського Археологічного комітету за 1926 р. – К., 1927.
21. Курінний П.П. Академік Микола Теодотович Біляшівський як археолог / П.П. Курінний // Записки історико-філологічного відділу ВУАН. – 1926. – Кн. 9. – С.24–32.
22. Ляскоронський В.Г. М.Т. Біляшівський як нумізмат / В.Г. Ляскоронський // Записки історично-філологічного відділу ВУАН. – 1926. – Кн. 9. – С. 33–37.
23. Примак А.Ф. Становлення М.Ф. Біляшівського як вченого і дослідника минувшини / А.Ф. Примак // Історія України: маловідомі імена, події, факти. – К., Донецьк: Рідний край, 2001. – Вип. 17. – С.74–76.
24. Рязанова Т. До сторіччя Київського музею старожитностей та мистецтв // Вісник українського товариства охорони пам'яток історії та культури. – 1999. – № 2. – С. 42–55.
25. Щербаківський Д.М. М.Т. Біляшівський і українське мистецтво / Д.М. Щербаківський // Записки історично-філологічного відділу ВУАН. – 1926. – Кн. 9. – С. 38-58.

REFERENCES

1. Arkheologicheskaya letopis Yuzhnoy Rossii za 1900 h. – К., 1901. – № 1. – S.1-86.
2. Arkheologicheskaya letopis Yuzhnoy Rossii za 1900 h. – К., 1901. – № 3. – S.31-50.
3. Arkheologicheskaya letopis Yuzhnoy Rossii za 1900 h.– К., 1901. – № 4. – S.51-72.
4. Arkheologicheskaya letopis Yuzhnoy Rossii za 1900 h. – К., 1901. – № 9. – S.159-170.
5. Arkheologicheskaya letopis Yuzhnoy Rossii za 1903 h. – К., 1904. – № 1. – S.1-86.
6. Arkheologicheskaya letopis Yuzhnoy Rossii za 1903 h. – К., 1904. – № 2. – S.87-160.
7. Arkheologicheskaya letopis Yuzhnoy Rossii za 1903 h. – К., 1904. – № 3-4. – S.161-282.
8. Arkheologicheskaya letopis Yuzhnoy Rossii za 1903 h. – К., 1904. – №5. – S.283-349.
9. Arkheologicheskaya letopis Yuzhnoy Rossii za 1904 h. – К., 1905. – № 1-2. – S.1-76.

10. Arkheologicheskaya letopis Yuzhnoy Rossii za 1904 h. – K., 1905. – № 4-5. – S.127-228.
11. Arkheologicheskaya letopis Yuzhnoy Rossii za 1904 h. – K., 1905. – № 6. – S.229-272.
12. Bahaliy D.I. Zapyska pro naukovi pratsi M.T. Bilyashivskoho / D.I. Bahaliy // Zapysky istorychno-filolohichnoho viddilu VUAN. 1926. Kn. 9. S.1-10.
13. Vynnytskyy A. Mykola Teodorovych Bilyashivskyy. Yoho zhyttya i muzeyna robota / A. Vynnytskyy // Zapysky istorychno-filolohichnoho viddilu VUAN. – 1926. – Kn. 9. S. 11-23.
14. Didukh L.V. Akademik M.F.Bilyashivskyy u naukovomu, kulturnomu ta hromadskomu zhytti Ukrayiny (kinets XIX - persha chvert XX st.): Dys. kand. ist. nauk: 07.00.01;/ L.V. Didukh // Nats. un-t “Kyievo-Mohyl. akad”. K., 2005. 17 s.
15. Yefremov S. M.F. Bilyashivskyy na hromadskiy roboti / S. Yefremov // Zapysky istorychno-filolohichnoho viddilu VUAN. 1926. Kn. 9. S. 54-59.
16. Kiliyevych S. Akademik M.F.Bilyashivskyy – zasnovnyk Derzhavnoho istorychnoho muzeyu URSR // Arkhivy Ukrayiny. – 1967.. – № 6. – S. 21-28.
17. Kiliyevych S. Akademik M.F.Bilyashivskyy – pershyy dyrektor Natsionalnoho muzeyu istoriyi Ukrayiny // Kyivska starovyna. – 1999. – № 4. – S. 80-86.
18. Kovtanyuk N.H., Shovkoplyas H.M. Na shlyakhu stanovlennya Natsionalnoho muzeyu istoriyi Ukrayiny (z istoriyi muzeyu 1917-1924 rr.) // Do 100-richchya Natsionalnoho muzeyu istoriyi Ukrayiny: Z istoriyi muzeyu ta yoho raryativ / Redkol.: N.H.Kovtanyuk (vidp. red.) ta in. – K.: TOV «III, Ltd», 1998. – S. 3-28.
19. Kovtanyuk N., Shovkoplyas H. Skarbnytsya istorychnoyi pamyati Ukrayiny // Kyivska starovyna. – 1999. № #4. – S. 63-80.
20. Korotke zvidomlennya Vseukrayinskoho Arkheolohichnoho komitetu za 1926r. – K., 1927.
21. Kurinnyy P.P. Akademik Mykola Teodotovych Bilyashivskyy yak arkheoloh / P.P. Kurinnyy // Zapysky istoryko-filolohichnoho viddilu VUAN. – 1926. – Kn. 9. – S.24-32.
22. Lyaskoronskyy V.G. M.T. Bilyashivskyy yak numizmat / V.G. Lyaskoronskyy // Zapysky istorychno-filolohichnoho viddilu VUAN. – 1926. – Kn. 9. – S. 33-37.
23. Prymak A.F. Stanovlennya M.F. Bilyashivskoho yak vchenoyo i doslidnyka mynuvshyny / A.F. Prymak // Istoriya Ukrayiny: malovidomi imena, podiyi, fakty. – K., Donetsk: Ridnyy kray, 2001. – Vyp. 17. – S.74-76.
24. Ryazanova T. Do storichchya Kyivskoho muzeyu starozhytnostey ta mystetstv // Visnyk ukrayinskoho tovarystva okhorony pamyatok istoriyi ta kultury. – 1999. – № 2. – S. 42–55.
25. Shcherbakivskyy D.M. M.T. Bilyashivskyy i ukrayinske mystetstvo / D.M. Shcherbakivskyy // Zapysky istorychno-filolohichnoho viddilu VUAN. – 1926. – Kn. 9. – S. 38-58.

Павлик А. Отражение становления Киевского художественно-промышленного и научного музея на страницах журнала «Археологическая летопись южной России».

В статье идет речь о начале деятельности Киевского художественно-промышленного и научного музея в начале XX в., основных программных положениях музейного учреждения, о деятельности его основателей, о пополнении фондов памятниками старины и краткое описание этих памятников, истории возникновения идеи о создании музея и его деятельности в первые годы после открытия.

В ходе исследования удалось выяснить, что музей не мог самостоятельно себя обеспечивать экспонатами и финансами. Эта ситуация не доходила до критической только благодаря меценатам, которые предоставляли средства для деятельности музея и покупки экспонатов у коллекционеров. Фонды пополнялись и за счет подарков от ученых и состоятельных людей, которые таким образом делали важный вклад в развитие музея. Первым директором музея был М.Ф. Беляшевский, работал с ним В.В. Хвойка – два ученых археолога, которые стали на трудный путь сбора экспонатов для музея и организации его работы.

Журнал «Археологический летопись Южной России» широко отражал на своих страницах первые шаги в установлении Киевского художественно-промышленного и научного музея.

Ключевые слова: *экспонат, коллекция, музей, меценат, отдел, история, археология, этнография.*

Pavlyk O. The reflection of the Kieven Artistically-Industrial and Scientific Museum`s establishment within the covers of «The archaeological chronicle of South Russia» annals.

In this article the point of issue is about the beginning of the Kieven Artistically-Industrial and Scientific Museum`s activity in the early XXth century, the substantive schedule provisions of museum establishment, activity of its founders, adjunction of the funds by sights of antiquity and brief description of these sights, genesis of idea about establishment of museum and its activity during its fledging years after opening.

As a part of the study it was succeeded to make certain, that a museum could not find itself with museum pieces and finances independently. This situation stopped short of critical one due to the art patrons, which gave money for activity of the museum and purchasing of artifacts from collectors. Funds were filled up either owing to gifts from scientists and wealthy people which consequently made an important contribution to elaboration of museum. The first director was M.F. Biliashivskyi, V.V. Hvoika worked with him – they were two scientists-archaeologists entered the plod of collection of museum pieces for the museum and organization of its work.

The first steps in establishment of the Kieven Artistically-Industrial and Scientific Museum were widely represented within the covers of the «Archaeological chronicle of South Russia» annals.

Keywords: *museum piece (artifact), collection, museum, art patron, department, history, archaeology, ethnography.*

Одержано 19.09.2014